

*Tatiana-Lăcrămioara ȘOLDĂNESCU**

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului decembrie 2021 – februarie 2022

Retrospectiva lunii decembrie 2021

În luna decembrie 2021, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat un număr de 120 de hotărâri. Curtea a constatat un număr de 152 de încălcări ale drepturilor garantate de Convenție. Din cele 152 de încălcări, cele mai multe au reprezentat încălcări ale art. 6 din Convenție, ce garantează dreptul la un proces echitabil (40 de încălcări). Statul cu privire la care au fost constatate cele mai multe încălcări este Rusia.

Din totalul de 120 de hotărâri pronunțate, un număr de 19 hotărâri sunt împotriva României. Curtea a constatat un număr de 19 încălcări de către România ale drepturilor garantate de Convenție. Din cele 19 încălcări, au fost constatate 17 încălcări ale art. 3 din Convenție, prin care sunt interzise tortura, tratamentele inumane și tratamentele degradante. În luna decembrie 2021, România a fost pe locul al doilea în topul celor mai multe hotărâri în care Curtea a constatat încălcări ale drepturilor garantate de Convenție.

De asemenea, Curtea a pronunțat și un număr de 95 de decizii prin care cererile au fost declarate inadmisibile sau au fost radiate de pe rolul Curții. Un număr de 18 decizii au fost pronunțate în ceea ce privește România.

Libertatea de exprimare – art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Hotărârea Curții din 7 decembrie 2021, *Standard Verlagsgesellschaft mbH împotriva Austriei (nr. 3)*, cererea nr. 39378/15

Aspecte analizate de către Curte:

- *Libertatea de exprimare*
- *Hotărâri judecătorești nejustificate prin care societatea de presă reclamantă a fost obligată la dezvăluirea datelor autorilor anonimi ale comentariilor jignitoare publicate pe portalul său de știri cu privire la o dezbatere politică*
- *Autorii comentariilor online nu sunt considerați surse jurnalistice*
- *Imixtiune în libertatea presei*
- *Inexistența unui drept absolut la anonim, care, deși are o valoare importantă,*

* *Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea din București.
Email: tatiana.soldanescu@drept.unibuc.ro
Manuscris primit la data de 20 martie 2022.*

*trebuie echilibrat cu alte drepturi și interese**- Eșecul instanțelor interne în a echilibra interesele concurente***Situația de fapt**

Reclamanta este o societate cu răspundere limitată cu sediul în Viena, Austria, care deține și publică un cotidian în variante tipărite, digitale și online. Portalul de știri online oferă un forum de discuții la sfârșitul fiecărui articol. Pentru a lăsa un comentariu, un utilizator trebuie să se înregistreze pe portal, să accepte termenii și condițiile generale ale companiei reclamante, să-și trimită numele, prenumele și adresa de e-mail (datele utilizatorului) și să furnizeze, opțional, o adresă poștală. Utilizatorii sunt asigurați că datele acestora nu sunt publice și că societatea de presă va dezvălui datele utilizatorului doar dacă ar fi obligată prin lege să facă acest lucru.

Comentariile în discuție în acest caz priveau două articole. Primul articol se referă la K.S., care la acea vreme era lider al FPK, un partid politic regional de dreapta. Al doilea articol a fost un interviu cu H.K., membru al adunării naționale austriece și secretar general al Partidului de dreapta al libertății austriece.

K.S., FPK și H.K. au solicitat societății de presă datele utilizatorilor aparținând mai multor persoane care ar fi lăsat comentarii presupus defăimătoare și insultătoare în articolele corespunzătoare. H.K., de asemenea, a cerut societății de presă să șteargă comentariile în cauză. Societatea a șters comentariile corespunzătoare, dar a refuzat să predea datele utilizatorilor.

Ulterior, K.S., FPK și H.K. au inițiat acțiuni civile separate împotriva societății de presă, susținând că datele utilizatorilor erau necesare pentru a formula acțiuni civile și plângeri penale³ împotriva acestora. Societatea de presă a susținut în fața instanțelor interne că respectivele comentarii nu erau defăimătoare, ci reprezentau judecăți de valoare și a subliniat faptul că reclamanții din acțiunea internă erau toți politicieni, supuși unor critici mai ample decât persoanele fizice. Mai mult, a stipulat că are dreptul de a refuza dezvăluirea datelor utilizatorilor în temeiul principiului confidențialității editoriale.

Instanțele de prim grad au respins ambele acțiuni, observând că limitele criticii acceptabile pentru politicieni sunt mai largi decât cele ale persoanelor private. După examinarea contextului și conținutului comentariilor, instanțele de prim grad au concluzionat că reclamanții (K.S., FPK și H.K.) nu au stabilit că aceste comentarii ar fi fost defăimătoare și, în consecință, nu au fost declanșate cerințele de divulgare în temeiul secțiunii 18 (4) din Directiva UE privind comerțul electronic.

Cu toate acestea, ambele hotărâri au fost casate, iar societatea de presă a fost obligată să divulge datele utilizatorilor în cauză întrucât comentariile au fost considerate defăimătoare. Mai mult, Curtea de Apel a constatat că societatea de presă nu ar fi avut dreptul la confidențialitate editorială pentru sursele sale, întrucât nu era clar dacă datele utilizatorilor au fost supuse vreunei revizuirii pentru a declanșa principiul în joc. Contestațiile societății de presă au fost fără succes, întrucât în ambele cauze Curtea Supremă a menținut hotărârile Curții de Apel, constatând că nu există nicio ingerință nejustificată în dreptul societății de presă de a se bucura de libertatea presei.

Motivarea și soluția Curții

Curtea a constatat încălcarea art. 10 din Convenție. Pentru a pronunța această soluție, Curtea a reținut următoarele:

De la început, Curtea a distins acest caz de cauzele privind răspunderea reclamantului pentru conținutul generat de utilizatori. În schimb, Curtea a constatat că această cauză ridică probleme legate de datoria reclamantului în calitate de deținător de domeniu de a dezvălui datele utilizatorilor în circumstanțe specifice. Pentru a opera această distincție, Curtea a recunoscut că, deși societatea de presă reclamantă a diseminat idei în articolele sale și a oferit un forum pentru discuții pe subiecte de interes public, în speță aceasta a fost considerată a fi un deținător de domeniu în conformitate cu clasificarea juridică națională. Cu toate acestea, indiferent de această încadrare juridică, Curtea a luat în considerare împrejurările cauzei în ansamblu, apreciind că întrebarea dacă ar putea exista o ingerință nu depinde de clasificarea juridică națională. Prin urmare, Curtea a extins protecția oferită de art. 10 și la situația deținătorilor de domeniu, motivând că societatea de presă reclamantă era mai mult decât un deținător de domeniu, întrucât publica zilnic articole și întreținea un portal de știri care oferea și un forum pentru utilizatori. Curtea a reținut că societatea de presă reclamantă a avut un rol activ în ghidarea utilizatorilor, iar conținutul generat de utilizatori era cel puțin parțial moderat.

Curtea a subliniat că nu există un drept absolut la anonim în mediul online. Observând circumstanțele particulare ale cauzei, Curtea a reținut că obligația de a dezvălui datele utilizatorilor i-ar putea descuraja să contribuie la dezbateri. Această situație ar putea avea consecințe directe asupra scăderii numărului de utilizatori care publică pe forumuri, cât și consecințe indirecte, constând în afectarea dreptului la libertatea presei al societății reclamante. Mai mult, Curtea a reținut că, în speță, societatea reclamantă a oferit utilizatorilor săi anonimul nu numai pentru a-și proteja libertatea presei, ci și viața privată și libertatea de exprimare a utilizatorilor – drepturi protejate de art. 8 și 10 ale Convenției. Curtea a subliniat că anonimul ar fi lipsit de sens „*dacă societatea reclamantă nu l-ar putea apăra prin propriile mijloace*” (par. 78), reținând că ar fi mai dificil pentru utilizatori să se apere prin mijloace proprii în situația în care datele lor ar fi divulgate. Prin urmare, Curtea a constatat că a existat o ingerință în drepturile societății reclamante în temeiul articolului 10 din Convenție atunci când aceasta a fost obligată să dezvăluie datele utilizatorilor în cauză.

În plus, întrucât părțile nu au contestat faptul că ingerința a fost prevăzută de lege și a servit scopului legitim de protecție a reputației și a drepturilor altora, Curtea a analizat dacă ingerința era „necesară într-o societate democratică”. Curtea a considerat că instanțele naționale nu au efectuat o echilibrare suficientă atunci când i-au ordonat societății de presă reclamante să dezvăluie datele utilizatorilor. Curtea a acordat importanță și faptului că respectivele comentarii făceau parte dintr-o dezbateri politică, generată de articole referitoare la doi politicieni și un partid politic. Curtea a constatat că nu era clar cum interesele reclamantilor din litigiile interne au depășit interesele utilizatorilor și ale societății de presă reclamante pentru a-i proteja pe autorii comentariilor. De fapt, întrucât articolele vizau politicieni și partide politice, instanțele interne s-au bucurat de o marjă de

apreciere mai restrânsă, bazată pe o jurisprudență constantă.

În speță, Curtea a concluzionat că instanțele interne „*au trecut cu vederea funcția anonimatului ca mijloc de evitare a represaliilor sau a atenției nedorite și, prin urmare, rolul anonimatului în promovarea liberei circulații a opiniilor, ideilor și informațiilor*” (par. 95). Astfel, Curtea a constatat o încălcare a drepturilor societății de presă reclamante în temeiul art. 10 din Convenție.

Soluția Curții nu a fost unanimă. În opinia sa parțial dizidentă, judecătorul Eicke a contestat concluzia majorității conform căreia ar fi existat o ingerință în drepturile societății reclamante. El a susținut că majoritatea a extins în mod inutil protecțiile prevăzute de articolul 10 la situația deținătorului de domeniu, creând astfel o categorie „hibrid” a deținătorilor de domeniu care desfășoară și activități jurnalistice. În viziunea sa, deși reclamanta este o societate de presă, nu a existat nicio dovadă în cauză că ar fi jucat un rol activ în a avea cunoștințe sau control asupra comentariilor în joc. În plus, nici atitudinea autorilor comentariilor nu a fost luată în considerare, nici societatea reclamantă nu a susținut că acționează în numele sau pentru utilizatorii în cauză. Prin urmare, în lipsa oricărei dovezi de activitate jurnalistică, judecătorul Eicke a constatat că nu a existat nicio ingerință în drepturile reclamantei prevăzute la articolul 10.

Satisfacție echitabilă

Curtea a reținut că, având în vedere împrejurările cauzei, constatarea unei încălcări constituie o reparație suficientă pentru orice prejudiciu moral pe care societate de presă reclamantă l-ar fi suferit. Solicitarea de acordare de despăgubiri pentru prejudiciul material a fost respinsă.

Retrospectiva lunii ianuarie 2022

În luna ianuarie 2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat un număr de 92 de hotărâri. Curtea a constatat un număr de 90 de încălcări ale drepturilor garantate de Convenție. Din cele 90 de încălcări, cele mai multe au reprezentat încălcări ale art. 6 din Convenție, ce garantează dreptul la un proces echitabil (31 de încălcări). Statul cu privire la care au fost constatate cele mai multe încălcări este Rusia (19 încălcări).

Din totalul de 92 de hotărâri pronunțate, un număr de 14 hotărâri sunt împotriva României. Curtea a constatat un număr de 13 încălcări de către România ale drepturilor garantate de Convenție. Din cele 13 încălcări, au fost constatate 11 încălcări ale art. 3 din Convenție, prin care sunt interzise tortura, tratamentele inumane și tratamentele degradante. În luna ianuarie 2022, România a fost pe locul al treilea în topul celor mai multe hotărâri în care Curtea a constatat încălcări ale drepturilor garantate de Convenție, după Rusia și Ucraina.

De asemenea, Curtea a pronunțat și un număr de 71 de decizii prin care cererile au fost declarate inadmisibile sau au fost radiate de pe rolul Curții. Un număr de 9 decizii au fost pronunțate în ceea ce privește România.

Libertatea de exprimare - art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Hotărârea Curții din 18 ianuarie 2022, *Karuyev împotriva Rusiei*, cererea nr. 4161/13

Aspecte analizate de către Curte:

- *Libertatea de exprimare;*
- *Nu există o bază legală clară și previzibilă în legislația internă pentru condamnarea unei persoane pentru că ar fi scuiat un portret al președintelui Rusiei, dacă nu s-a dovedit existența elementelor specifice infracțiunii*

Situația de fapt

În data de 6 mai 2012, reclamantul, cetățean rus, împreună cu alte persoane, a participat la un spectacol menit să exprime speranța pentru încetarea guvernării președintelui rus Vladimir Putin. În cadrul manifestației, a fost instalat un portret al președintelui Rusiei. Reclamantul a scuiat portretul. Protestul avea loc în seara de dinaintea alegerilor prezidențiale.

Patru ore mai târziu, reclamantul a fost arestat, iar ulterior condamnat la 15 zile de detenție pentru o încălcare minoră a ordinii publice. Instanțele au decis că reclamantul ar fi arătat „o lipsă flagrantă de respect pentru societate” prin degradarea „onoarei și demnității președintelui Rusiei ales de populație” (par. 7).

Invocând art. 10 din Convenție (libertatea de exprimare), reclamantul a susținut că actul său fusese o expresie a opoziției sale politice și că scopul real al condamnării sale a fost înăbușirea oricărei critici la adresa președintelui Putin.

Motivarea și soluția Curții

Guvernul a susținut că arestarea reclamantului a fost în interesul public.

Curtea a decis că actul reclamantului de a portretiza un politician înaintea alegerilor a reprezentat o expresie a unui punct de vedere politic. În acest context, condamnarea reclamantului, precum și detenția sa de 15 zile au echivalat cu o ingerință în libertatea sa de exprimare.

Satisfacție echitabilă

Curtea a stabilit despăgubiri în cuantum de 10.000 euro pentru prejudiciul moral suferit.

Retrospectiva lunii februarie 2022

În luna februarie 2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat un număr de 80 de hotărâri. Curtea a constatat un număr de 80 de încălcări ale drepturilor garantate de Convenție. Din cele 80 de încălcări, cele mai multe au reprezentat încălcări ale art. 6 din Convenție, ce garantează dreptul la un proces echitabil (25 de încălcări). Statul cu privire la care au fost constatate cele mai multe încălcări este Ucraina (24 încălcări).

Din totalul de 80 de hotărâri pronunțate, un număr de 5 hotărâri sunt împotriva României. Curtea a constatat un număr de 5 încălcări de către România ale drepturilor garantate de Convenție. Din cele 5 încălcări, au fost constatate 3 încălcări ale art. 3 din Convenție, prin care sunt interzise tortura, tratamentele inumane și tratamentele degradante. În februarie 2022, România a fost pe locul al patrulea în topul celor mai multe hotărâri în care Curtea a constatat încălcări ale drepturilor garantate de Convenție, după Ucraina, Rusia și Republica Moldova.

De asemenea, Curtea a pronunțat și un număr de 82 de decizii prin care cererile au fost declarate inadmisibile sau au fost radiate de pe rolul Curții. Un număr de 20 de decizii au fost pronunțate în ceea ce privește România.

Dreptul la un proces echitabil - art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Forța obligatorie și executarea hotărârilor – art. 46 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Hotărârea Curții din 3 februarie 2022, Advance Pharma sp. z.o.o împotriva Poloniei, cererea nr. 1469/20

Aspecte analizate de către Curte:

- *Instanță instituită de lege*
- *Încălcări vădite, în urma reformei legislative privind numirea judecătorilor din cadrul Curții Supreme*
- *Aplicarea testului în trei etape formulat în cauza Andri Ástráðsson împotriva Islandei [MC]*
- *Lipsa independenței Consiliului Național al Sistemului Judiciar în raport de legislativ și executiv*
- *Numirea de către Președintele Poloniei a judecătorilor Curții Supreme*
- *Inexistența unei căi de atac*

Situația de fapt

Cauza a vizat plângerea formulată de societatea reclamantă motivat de faptul că Camera Civilă a Curții Supreme, care a pronunțat o hotărâre definitivă într-o cauză în care era parte, nu ar fi fost un „instanță instituită de lege” și că i-ar fi lipsit independența

și imparțialitatea.

Reclamanta s-a plâns în special de faptul că, în urma unei reforme din 2017, judecătorii Camerei erau numiți de Președintele Poloniei la recomandarea Consiliului Național al Sistemului Judiciar (CNJ), organul din Polonia care asigură independența instanțelor judecătorești și a judecătorilor. Anterior reformei, membri judiciari ai CNJ erau aleși direct din și de către judecători. În urma revizuirii sistemului judiciar începută în 2017, membrii judiciari ai CNJ sunt acum aleși de camera inferioară a Parlamentului polonez, contrar rolului lor constituțional și jurisprudenței anterioare a Curții Constituționale. În același timp, mandatul de patru ani al membrilor CNJ a încetat prematur. Acest lucru a stârnit îngrijorări cu privire la respectarea Constituției și a afectat și mai mult independența CNJ față de autoritățile legislative și executive. Ca urmare a acestor reforme, legislativul și executivul au o influență nejustificată asupra procesului de numire a membrilor și, prin urmare, CNJ nu-și mai îndeplinește rolul constituțional de gardian al independenței justiției. În ceea ce privește nou creată Camera de disciplină a Curții Supreme, aceasta este compusă exclusiv din judecători aleși la recomandarea CNJ cu președintele Camerei de disciplină numit de președintele Poloniei în februarie 2019. Noua Cameră a dobândit competențe de a judeca în procedurile disciplinare împotriva judecătorilor, inclusiv puterea extraordinară de a redeschide retroactiv orice procedură disciplinară încheiată.

Cazul este unul dintre cele 94 de cereri aflate pe rol împotriva Poloniei, în mare parte depuse în perioada 2018-2022, privind diverse aspecte ale reorganizării sistemului judiciar polonez inițiate în 2017. Până în prezent, Curtea a pronunțat patru hotărâri¹, dintre care trei sunt definitive. Ca și în cazurile anterioare, Curtea a subliniat că sarcina sa nu era să evalueze legitimitatea reorganizării sistemului judiciar în ansamblu, ci să determine dacă și, dacă da, cum, schimbările au afectat drepturile companiei reclamante în temeiul articolului 6 par. 1 din Convenție.

Motivarea și soluția Curții

În mare măsură, hotărârea Curții este similară cu hotărârile anterioare referitoare la reforma sistemului judiciar din Polonia (*Reczkowicz împotriva Poloniei*, *Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei*), confirmând astfel jurisprudența anterioară a Curții. Curtea s-a limitat și de această dată la examinarea cauzei din perspectiva dreptului la o instanță instituită de lege, constatând că nu era necesară o examinare separată a problemei independenței judecătorilor.

Cu toate acestea, cazul *Advance Pharma* a abordat și o problemă nouă, de o importanță deosebită. Guvernul polonez a susținut că plângerea era inadmisibilă, deoarece compania reclamantă nu a epuizat toate căile de atac interne, deoarece ar fi putut depune o plângere la Curtea Constituțională. Compania reclamantă, la rândul ei, a susținut că plângerea la Curtea Constituțională nu poate fi văzută ca un remediu adecvat

¹ *Xero Flor w Polsce sp. z.o.o. împotriva Poloniei*, cererea nr. 4907/18, 7 mai 2021.

Broda și Bojara împotriva Poloniei, cererile nr. 26691/18 și 27367/18, 29 iunie 2021.

Reczkowicz împotriva Poloniei, cererea nr. 43447/19, 22 iulie 2021.

Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei, cererile nr. 49868/19 și 57511/19, 8 noiembrie 2021.

și eficient, având în vedere criza constituțională care i-a afectat componența. Cu privire la acest aspect, Curtea a reținut că după intrarea în vigoare a noilor legi privind reforma sistemului judiciar, Curtea Constituțională a pronunțat mai multe hotărâri contradictorii cu privire la legalitatea numirii judecătorilor recomandați de CNJ, independența acestui organism și independența judecătorilor astfel numiți. Având în vedere aceste aspecte, Curtea a constatat că problema privind eficacitatea unei plângeri la Curtea Constituțională îndreptată împotriva dispozițiilor care au stat la baza reformei, trebuie unită cu fondul și examinată într-o etapă anterioară.

Pentru a aprecia dacă a existat o încălcare a dreptului la o „instanță instituită prin lege”, Curtea a aplicat testul în trei etape adoptat în cauza *Ástráðsson împotriva Islandei*². În cadrul acestui test, pentru a decide dacă pronunțarea unei hotărâri de către o instanță compusă dintr-un judecător numit incorect a condus la încălcarea articolului 6 par. 1 din CEDO, este necesar să se examineze: 1) dacă a existat o încălcare vădită a dreptului intern; 2) dacă această încălcare se referă la o regulă fundamentală a procedurii de numire a judecătorilor și 3) dacă încălcarea ar fi putut fi revizuită și remediată efectiv de către instanțele naționale.

În primul rând, Curtea a stabilit că a existat o încălcare vădită a dreptului intern care în mod negativ a afectat regulile fundamentale de procedură pentru numirea judecătorilor la Camera civilă a Curții Supreme. Asta pentru că CNJ, așa cum a fost stabilit prin Legea de modificare din 8 decembrie 2017, nu a oferit suficiente garanții de independență față de legislativ sau puterea executivă.

În al doilea rând, Curtea a stabilit că încălcările dreptului intern constatate decurg din nerespectarea statului de drept, a principiului separației puterilor și a independenței puterii judecătorești, nerespectare care a afectat în mod inerent și procedura de numire a judecătorilor. Curtea a reținut că o procedură de numire a judecătorilor care dezvăluie influența nejustificată a puterilor legislative și executive asupra numirii judecătorilor, este în sine incompatibilă cu art. 6 par. 1 din Convenție și, ca atare, echivalează cu o neregulă fundamentală, afectând întregul proces și compromițând legitimitatea unei instanțe formate din judecătorii astfel desemnați.

În al treilea rând, Guvernul nu a susținut că ar fi existat vreo altă procedură în temeiul dreptului polonez prin care societatea reclamantă ar fi putut contesta presupusele vicii ale procedurii de numire a judecătorilor la Camera civilă a Curții Supreme. Astfel, Curtea a constatat că nu i-au fost oferite căi de atac societății reclamante. Cu toate acestea, în cadrul celei de-a treia etape a testului, Curtea nu a oferit un răspuns expres la problema sensibilă a condiției epuizării căilor de atac interne care suferă de deficiențe sistemice, cum ar fi fost de așteptat după unirea cu fondul a excepției neepuizării căilor de atac interne.

Astfel, Curtea a constatat o încălcare a art. 6 par. 1 din Convenție, motivată de modificările aduse legislației poloneze care a lipsit sistemul judiciar polonez de dreptul de a alege membrii judiciari ai CNJ și a permis executivului și legislativului să se amestece direct sau indirect în procedura de numire a judecătorilor.

Printr-o opinie concurentă, judecătorul Krzysztof Wojtyczek a exprimat rezerve serioase cu privire la raționamentul Curții, deși a fost de acord cu soluția pronunțată.

2 *Ástráðsson împotriva Islandei* [MC], nr. 26374/18, 1 decembrie 2020.

Astfel, în ceea ce privește testul în trei etape parcurs de Curte, acesta a subliniat faptul că, în raționamentul său, Curtea a omis să identifice și să precizeze norma juridică specifică ce ar fi fost încălcată (prima etapă a testului), ceea ce ar face imposibilă stabilirea unei încălcări fundamentale a legii (a doua etapă a testului)³. De asemenea, judecătorul a exprimat rezerve și cu privire la problema unirii cu fondul a excepției privind neepuizarea căilor de atac interne. În opinia sa concurentă, acesta arată că problema efectivității plângerii constituționale nu depinde de fondul cauzei și este de fapt tratată în considerente independente de alte aspecte. Acesta subliniază că ar fi fost de preferat să se urmeze structura obișnuită a hotărârilor și să se trateze separat probleme epuizării căilor de atac, ca excepție preliminară.

Forța obligatorie și executarea hotărârilor

Curtea s-a abținut să ofere indicații specifice cu privire la tipul de măsuri care ar putea fi luate pentru a remedia situația, limitându-și considerentele la îndrumări generale. Ca o concluzie generală, Curtea a reținut că funcționarea în continuare a CNJ astfel cum a fost reformată ar putea duce în viitor la încălcări multiple ale dreptului la „o instanță instituită de lege”, ducând astfel la agravarea crizei statului de drept în Polonia. Curtea a plasat în sarcina statului polonez să tragă concluziile necesare din această hotărâre și să ia orice măsuri individuale sau generale, după caz, pentru a rezolva de la rădăcină problemele ce au dus la constatarea încălcărilor pentru a preveni încălcări similare în viitor.

Satisfacție echitabilă

Curtea nu a reușit să identifice nicio legătură între încălcarea constatată și prejudiciul material solicitat, motiv pentru care a respins această pretenție. Cu toate acestea, Curtea a reținut că Polonia trebuie să plătească societății reclamante 15.000 euro prejudiciul moral suferit.

3 Problemă ridicată de același judecător și în opinia concurentă exprimată în cauza *Reczkowicz împotriva Poloniei*.